

HRVATSKA RIEČ

Preplatna ciena: na godinu K 12. — Za pól godinē K 6. — Za Šibenik na godinu donašanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 uviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 16 para petiti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po petiti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Hrvatski sabor u Zadru.

Zadar, 14. listopada.
(IV. sjednica).

Predsjednik otvara sjednicu u 10. sati i 15 časa. Prisutno 34 zastupnika; pravaški i talijanaški zastupnici su: Vladu zastupaju: namjestnik Nardelli, namj. podpr. Tončić i namj. savj. Golf. Zapisnik vode Medini i Kunjašić. Zapisnik prošle sjednice ovjerovljuje se bez primjedbe. Pripjele molbenice ustupaju se molbeničkom odboru.

Upiti.

Upite prikazuje: **Blankini 1**, dr. **Drinković** o lukobranu u Prvič-Luci; dr. **Mladinov** o župskoj crkvi u Lovkićima; Kunjašić 2.

Namj. **Nardelli** odgovara na upit **Skurića** o presušnju „Blata“ u Rieci dubrovačkoj, da su osnove već izradjene; na upit zast. **Šimunića** glede doprinosa sa strane občine Sinj za vojničvo odgovara, da je to normirano zakonom, a da će se u obćini sinjskoj izvesti ove gradnje: izgradnja i proširenje vodovoda u Sinju te uređenje rieke Cetine.

Namj. podpredsjednik **Tončić** odgovora na neke upite.

Jeznično pitanje.

Prelazi se na dnevni red: Nastavak razprave o predlogu dr. **Drinkovića** o zak. osnovi za porabu jezika u uredima.

Blankini nastavlja svoj u zadnjoj sjednici prekinuti govor. Bavi se sa historijatom bečkih sjednica, a onda uzimlje paragraf za paragrafom jezične naredbe i tumači ga te brani njihovu sadržinu.

Dr. **Drinković** upadicama više puta stavlja u pravu mjeru **Blankinijevu** ekspanziju.

Blankini izkrivljeno pripovjeda, da je tobože **Prodan** bio za jezičnu naredbu, kasnije da je u „Hrvatskoj Kruni“ dao štampati pojedine paragrafe u crnom okviru. I on sam, vidi se s mukom, priznaje, da jezične naredbe nisu savršene. Čudnom logikom dolazi do toga, da pravaši bagateliziraju jezično pitanje. Konačno izjavljuju, da će u drugom čitanju glasovati proti predlogu. (Utvaraši odobravaju).

Prodan reflektira na izvode **Blankinija**. Žali, što po **Blankiniju** izazvan, mora iznositi takove potankosti, koje za javnost ne bi bile. No kad je **Blankini** počeo, i on će to učiniti. Pravaši, u koliko su bečkim konferencijama sudjelovali, radili su to iz patriotskih poriva. Na mnogo toga nisu mogli nikako pristati. Sam poziv u Beč bio je govorniku sumnjiv, jer mu se činilo, da je isti spoj sa češkim jezičnim pitanjem, za koji je bečka vlada htjela ovakovim rješjenjem jezičnog pitanja u Dalmaciji stvoriti precedens. Govornik je u svoje vrijeme preolagao, da se u Beč ne ide, a to stoga, što su unaprijed bili razbili pregovori, s talijanašima bili razbili pregovori, s talijanašima bili razbili pregovori, jer su u svojim zahtjevima bili tako jer su u svojim zahtjevima bili tako daleko otišli, da ih ni vlada nije mogla prihvatiti. Pregovori sa talijanašima razbili su bili već god. 1908. Nakon toga Hrvat. delegati je sastadoše na zemalj. odboru i tu pozivu talijanaša odgovoriše da daljnjim pregovorima sudjelovat, ne mogu.

Kad je došao poziv bečke vlade, većina je hrvatskih delegata bila za to da se ide na pregovore u Beč. Ja nisam mogao ići prije nego sam bio na čistu, na kojem se temelju imadu voditi pregovori. Na konferen-

ciji hrv. delegata 17. travnja jednoglasno je zaključeno, da se talijanašima ne smije popuštati u njihovim zahtjevima glede grbova i glede produljenja uređivanja u talijanskom jeziku. Stranka ovlastila me, da na tom temelju sudjelujem u pregovorima. Kad sam vidio, da je taj temelj napušten i da se je situacija promienila, ja sam bio odlučio odputovati doma, i Suzdržao se ipak do skrajnih granica, ali kad je vidio da se prelazi granice, javio svoju odluku dr. Ivčeviću i dr. Tresiću. Dr. Ivčević je u jutro sam bio proti zahtjevima Talijana, a na večer su delegati od „Hrvat. Stranke“ naglo, neznam čijim utjecajem, promienili svoje držanje i prihvatili zahtjeve talijanaša.

Priznaje da je i on od poznatih temeljnih načela popustio u pogledu željenica i zemaljske obrane, ali tada još nije bilo talijanaških zahtjeva glede grbova i drugo. Pristao je na prvi paragraf, a pristao je i na drugi paragraf, iz kog je izpuštena rieč „izključivo“, dakle i tu je nastala jedina promjena. Na § 3. je pristao, ali da samo u sudbenoj struci može slediti na podnesak u talijanskom jeziku i rješjenje u istom jeziku.

U § 4. dodate su dvie stavke, na koje je pristao zast. **Blankini**, a radi kojih se razbili dogovori u Zadru, te na koje nije smio nipošto pristat.

§ 5. Dogovorni svi Hrvati bili odlučili, da se ima izpustiti, a vlada je to umetla i zast. **Blankini** odobrio i potpisao.

U § 6. izpuštena je rieč „mjestne“ (prilike), što je na štetu hrvatskoga jezika, i osim toga na mjesto rieči „dozvoliti“, kako se bili dogovorili Hrvati, stavljena je rieč „narediti“, tako da talijanaški šef ureda može čak „narediti“ Hrvatima, da sastavlja trebovnik na talijanskom jeziku.

U § 7. pravaši su željeli, da se izpusti zadnja stavka. Na to je bio pristao i **Blankini** i Ivčević, a u Beču bez ičijeg ovlaštenja opet to pustili umetnut.

§ 8. izvorno je temeljna načela, jer u vladinoj osnovi stajalo, da se dvojezičnost dozvoli samo ondje, gdje je 20 po sto drugog življa, a u drugoj vladinoj osnovi to se primjenjivalo na 5 mjesta.

U § 9. u stavci b) rečeno je, da se dvojezični poštanski pečati upotrebljavaju u svim mjestima, dočim prama temeljnim načelima, to je imalo biti samo za gradove.

Za § 10. i 11. veli da pravaši nisu pristali kako je stilizirano. Tu je cela jedna sasna nova stavka. Tom se stavkom otvaraju vrata širom javnosti, jer se veli, da školski zavodi dopisuju s vlastima u svom jeziku nastavnom, dakle i njemački zavodi dopisuju ić njemačkim jezikom.

Tončić: Govori se o zemaljskim jezikima.

Dr. **Drinković** i dr. **Dulibić** konstatiraju, da u spomenutoj stavci nema govora o zemaljskim jezikima, nego o jezicima u obće.

Prodan: I tako će njemački jezik jednog dana putem škola zauzeti mjesto koje je jednom imao talijanski jezik. Jezičnim naredbama karakter naše zemlje je dvoičan hrvatsko-talijanski. Njima dana je premoć gospodstvu talijanskog jezika, dočim bez njih uređivanje bi po prirodnim zakonima bilo samo hrvatsko.

Lupis: I hoće.

Prodan: Neće, jer ovim naredbama udarene su granice i kako je sam **Blankini** rekao, toga se valja le-

alno držati. Ovom naredbom stvorio se jedan precedens, jer se je vladi dalo u ruku, da može kadgod hoće izdavati slične odredbe. (Odobranje).

Dr. **Zilotta**: govori o predlogu, kao o nečemu što talijanaše i Hrvate sve to više razstavlja i odateljuje. Ovakovi predlozi, da samo unašaju nove elemente svadje. Veli, da talijanaši imaju se u mnogočemu tužiti na vršenje jezične naredbe. Hrvate, da čast veše na održanje postignutog sporazuma.

Dr. **Dulibić** veli: **Blankini** je slavio jez. naredbe kao triumph, kao najdragocjeniju stečevinu. Drži, da ni sam **Blankini** nije o tome uvjeren. Rekli biste, da je velikodušnost od **Blankina**, kad nas zove da dielimo s njim tu slavu, a kad tamo zove nas da podielimo odgovornost. **Blankini** pozivao se na „Presu“, na Čehe, a da nije imenovao nikoga, a ti naše prilike prosuduju prama svojima. O jezičnim naredbama govore mnogi, koji nemaju o tom pojma, jer nisu bili u prilici da ih izkuse. Njima je ustanovljena trajnost dvojezičnosti i izopačen je karakter zemlje. Tužio mu se na njih jedan sudac talijanaš, a on ga je upitao neka mu kaže, kakove će promjene doživiti prvim siječnja 1912. Tako su skupa razpravljali i vidjelo se, da će odsada biti kao i dosad, jer neće nitko biti primoran da uređuje hrvatski.

Blankini: Ali može.

Dr. **Dulibić**: Ali od može i mora velika je razlika. Ovom naredbom u suštini i glavnom nije se ništa promienilo. Kaže se, da smo mi pravaši pristali na ovo. Ali u svakom kompromisu mora biti sporazum do u najmanje tačnice, a kad tog nema, onda ni kompromisa ni ugovora nema, niti ga se ima odbrđavljati.

Blankini nam priznaje, da ovim jezičnim naredbama nije jezično pitanje rješeno. (**Blankini**: priznajem).

Kaže se, da ova zak. osnova ne spada pred sabor. To ne stoji. Eno Donje Austrije, eno Moravske, a dočič se slična osnova i u češki sabor, a i u našem saboru ih je glasovano. K tome mi nesmiemo suživati, nego proširivati autonomiju pokrajine. Spominje pitanje obćeg prava glasa u carevinskom vieću koje je ipak pobiedilo. Pozivlje sabor, da glasuje za predlog dr. **Drinkovića**.

Dr. **Bakotić** (Srbini) je za to, da se odbije predlog dr. **Drinkovića**, jer da on u historiji Dalmacije nije našao mjesta za Srbe. (Smieh i povici: To je djetinjarija). Spominje kooperaciju hrvatskih i srbskih stranaka, predloženu po pravaškim zastupnicima, od koje da nije bilo ništa — te su pravaši poslije toga nekali Srbe, a na skupštini u Šibeniku proglasivahu ih gorim od Niemaca i Magjara (Glas o vi: Nije istina!) Predložena **Drinkovića** osnova da je stranački manevar. Srbi da su jezično pitanje već davno rješili, a Hrvati neka se ugledaju u njih. Hrvati neka prije u svojoj kući govore hrvatski. Izrugava se hrvatskom narodu i hrvatskom jeziku, na što mu dr. **Drinković** dodabuje: To je drvojitina! **Bakotić** veli dalje, da se od tuđinca ne smije ništa tražiti i označuje dosljedno stvaranje zakona po saboru tuđinskom robotom, ali jezične naredbe nisu mu tuđinske, pa dok je njih, da je zakonska osnova **Drinkovića** suvišna (Negodovanje u sabornici i na galerijama).

Razprava je zatvorena.

Dr. **Drinković** u zaključnom govoru osvrće se na laskave rieči dr.

Zilotta. Ako sam apelirao na njih, to je bilo zato, da bude kraj razpravama suvišnim. Jedini način, da te razprave prestanu, bio bi da se prihvatiti predložena zak. osnova, i iz ljubavi jedinstva narodnoga. Kada bi gospoda talijanska tim bila prožeta, mogla bi uživati u kulturnom pogledu mnogo više nego danas. Ako sam im to predlagao, to je da pomognu našim ciljevima.

Dr. **Bakotiću**, koji se veoma napadno hvasta svojim srbstvom, značnim srbskog jezika, koji prilično perfidno izkrivljuje stanovite pravaše prama srbstvu, imao bi mnogo toga da odgovori. U njegovim riečima vidi se mržnja koju ne može gojiti rođeni Srbina. Mogu reći dr. **Bakotiću** da nama nije trebalo ovog predloga za stranački manevar. Ovo je prosvjed proti neovlaštenom postupku u pitanju jezičnom. Dr. **Bakotić** ruga se hrvatskom narodu i hrvatskoj većini ovog sabora, kao da nema osjećaja za jezik, za narodnost. Odbija to najodlučnije. Kolikogod se govorilo o jedinstvu Hrvata i Srba, sa strane Srba spriječavalo se taj zajednički rad. To im kaže i sam zast. **Supilo**. Mogao bi i dalje govoriti, ali ne čitati kao što **Blankini**, koji sve svoje govore doslovice čita (Odobranje).

Blankini veli, da je naš predlog u stranačarske svrhe. **Pavlinović** je slične predloge iznosio još 1883 i drugi iz njega sve do pred dvie godine. A što se dogodilo? Događilo se je to, da je zast. **Blankini** otišao u Beč i prekršio ondje zadatu rieč. Predbacuje se, da zakon ne će i onako vlada odobriti. To je djetinjasto, zastupnici u svim parlamentima glasuju ono, što vlada neće, pa ju prisile, da ipak to jednom prihvati.

Naši zastupnici pristali su samo da sudbene vlasti međusobno uslied talijanskog podneska mogu dopisivati talijanski, dočim jezična naredba izlaže to na sve vlasti. Pravaški izaslanici nadalje nisu pristali, da se činovnicima dozvoli da ureduju kako oni hoće. Oni su se uprotivili i § 5. kao ponizujućem za naš narod. Nisu pristali ni na ustanove glede javnih obznana, nadpisa i pečata. Cielii dodatak § 10, kojim se pripušta i njemačko uređivanje, pao je iznenada i protivno temeljnim načelima.

Da svedemo stvar na pravo polje. Ja nisam proti tome da se talijanašima i dade većih pogodnosti, ali sam proti tome da se nešto pokriomčari i da se uvede njemačko uređivanje u zemlji. O pitanju njemačkog jezika nije se smjelo u Beču ni govoriti. Spominje, kako je namjestništvo izdalo popis svih političkih činovnika u njemačkom jeziku. Ravnateljstvo pošta zabranilo je poštanskim uredima, da s vanjskim uredima dopisuju hrvatski, dakle ni s najbližjom Istrom, pa ni talijanski, nego njemački. Prezidij prizivnoga suda dopisuje također sa centralnim vlastima njemački, dopušteno je i talijanski, ali hrvatski je zabranjeno. Na namjestništvo uređuje se i nalozu izdaju činovništvo njemački. Nije pitanje časti, da mi odobrimo ono što se vas dva tri zaključili, nego je pitanje časti, da prosvjedujemo proti prevaranom postupku i da rušimo nasipe koje ste podigli proti narodnom jeziku. (Odobranje). Predlaže, da se njegov predlog uputi posebnom odboru i da se o tome glasuje poimenično.

22 zastupnika (pravaši i od Hrv. stranke) glasuju da se zak. osnova

Drinkovića uputi odboru, dočim 6 talijanaši i 4 Srbina glasuju da se sasma odbiju.

U posebni odbor, koji se ima baviti **Drinkovićevom** zak. osnovom, birani su: **Blankini**, **Čingrija**, **Tommaso**, **Trumbić**, **Kulišić**, **Zilotta** i **Drinković**.

Predsjednik u 2 s. i 15. č. sjednicu zaključuje i uriče narednu za sutradan sa dnevnim redom: 1. Pročrnan poljodjeljske zaklade i 2. rješjenje molbenica.

Zadar, 15. listopada.

(V. sjednica).

Predsjednik otvara sjednicu u 10 sati i 25 časa. Prisutno 33 zast.

Vladu zastupaju namj. **Nardelli**, namj. podpr. **Tončić** i namj. savj. **Golf**.

Zapisnik prošle sjednice ovjerovljuje se bez primjetbe. Zast. **Zaffronu** udjeljuje se daljnji dopust od 10 dana radi bolesti. Pripjele molbenice upućuju se molbeničkom odboru.

Upiti.

Upite na vladu prikazuje: **Šimunić**, **Drinković**, **Blankini**, **Kunjašić**, **Kulišić**, **Salvi** i **Brakovič**; upit na zemaljski odbor prikazao je dr. **Drinković**.

Prešni predlozi.

Za izbornu reformu.

Prešni predlog zast. dra. **Dulibića** i drugoga o izbornoj reformi.

Neka visoki sabor izvoli zaključiti: Proglasuje se prešnim i prima se odmah u pretes u prvom čitanju sledieći predlog:

Neka visoki sabor izvoli izabrati odbor od 6 lica, koji pod predsjedanjem srbskog predsjednika ima izraditi zakonsku osnovu o izbornoj reformi za ovaj pokrajinski sabor na temelju načela obćeg, jednakog, izravnog, tajnog i obvezatnog prava glasa, te istu što prije podastrieti ovom saboru na pretes.

Prešni predlog zast. dra. **Dulibića** i drugoga o permanentnom odboru za izbornu reformu.

Neka visoki sabor izvoli zaključiti: Proglasuje se prešnim i prima se odmah u pretes u prvom čitanju sledieći predlog:

Neka visoki sabor izvoli prihvatiti sledieću zakonsku osnovu:

Z a k o n.

... dneva ... kriepostan za kraljevinu Dalmaciju ... glede pretresanja reforme zemaljskog izbornog reda.

Na predlog sabora moje kraljevine Dalmacije određujem što sledi:

§ 1.

Odbor od šest lica izabran od sabora kraljevine Dalmacije, dneva ... u svrhu, da izradi i pretrese reformu zemaljskoga izbornoga reda, može djelovati pod predsjedanjem saborskog predsjednika, kroz sadanje razdoblje djelovanja sabora i iza zatvora saborskog zasjedanja ili za vrijeme njegove odgode.

§ 2.

Djelatnost ovoga odbora ima se u okviru saborskoga poslovnika, ograničiti na izradbu i pretres reforme zemaljskoga izbornoga reda.

Odbor, koji djeluje preko trajanja saborskoga zasjedanja ili za vrijeme njegove odgode, biti će zatvoren od saborskoga predsjednika, kad dovrši svoj posao.

Izvan slučajda, da ovaj odbor svrši svoj posao, isti može biti zatvoren ili odgodjen po naročitom previšnjem nalogu.

§ 3.

Odbor, koji bi bio po previšenju naloga odgođen, iza kako dovrši posao, može pri sljedećem ponovnom saslanju sabora preuzeti opet svoju djelatnost usljed naročitož savorškog zaključka, a u ovom slučaju primjenjuju se ponovno gorinaznačene odredbe.

Ako je odbor bio zatvoren po previšenju naloga u smislu treće stavke § 2 ne može da ponovno preuzme svoju djelatnost.

§ 4.

Ovaj zakon stupa na snagu danom proglašenja. Izvršba istoga biva povjerenja mojemu ministru unutrašnjih posala.

Dr. Trumbić i drugi također podnose prešni predlog da se izabere odbor od sedam lica za izradnje izborne reforme i drugi o permanentnom odboru.

Dr. Krekić podnosi predlog, da se obćini zadarskoj dade zastupstvo u pokr. škol. vieću.

Prešni predlozi dra. Dulibića i dra. Trumbića doći će na dnevni red naredne sjednice.

Namjestnik Nardelli odgovara na upit glede puta Dubrava-Poljica, da će se izgraditi.

Tončić odgovara na upite dra. Drinkovića, da je vlada prosljedila s preporukom pomorskoj vladi njegove upite glede slabe parobrodarske službe „Dalmatiae“ u šibenskoj okolici i zapostavljanja Vodica sa strane „Dalmatiae“.

Predsjednik odgovara na upit dra. Dulibića glede stenoografskih izvješća, da će se proučiti pitanje, da li bi se moglo već u narednoj sjednici imati štampano brzopisno izvješće zadnje sjednice. — Dra. Drinković odgovara na pitanje glede odštete obćini vodičkoj za nepravedno uplaćeni školski doprinosi da to spada pred pokr. škol. vieće.

Dr. Dulibić pita zemaljski odbor je li istina, da važni spisi zemaljskog vjersijskog zavoda, kao nalog izplate drugim zavodima, nose samo jedan podpis tako da se olakoćuju prevare, kao što je kod nedavnog zbižšeg se slućaja.

Predsjednik veli, da će na upit dra. Dulibića odgovoriti na jednoj od dođućih sjednica.

Dnevni red.

Prezlazi se na dnevni red: Drugo ćitanje proraćuna poljođujske zaklade za g. 1911.

Dr. Ćingrija, izvještitelj financijskog odbora, predlaže, da se proraćun u iznosu od 45.416 kruna odobri.

U savezu s ovim proraćunom podniše rezolucije Biankini, Kunjašić, Machiedo, Radić, Trumbić, Skurić, Šimunić.

Dr. Marović govori o predloženom proraćunu, riše nevoljno slanje gospodarstva i kritizira postupak vlade, osvrće se na akciju vlade za gospodarsko podiĝnuće Dalmacije. Ustanova putujućih učitelja poljođujske škole ne odgovara svrsi jer fali organizatornog rada nema vodstva. Kritizira Zottia, koji ni ne pozna hrv. jezika. Predlaže rezoluciju o reorganizaciji nadzornih organa gospodarstva. Predlaže nadalje rezoluciju, kojom se poziva vlada, da obzirom na slabu ljetinu započne sa javnim radnjama.

Radić govori o unapređjuju šumarstva te predlaže u tom smislu rezoluciju. Govori zatim o peronospori, o oplemenjivanju loze.

Trešić govori o obnavljenju vinograda zaraženih fitokserom, o uređenju bujice u viškom polju.

Skurić govori o gospodarskoj zapaštenosti zemlje. Upozoruje na potrebu gospodarskog nadzornika i veće gospodarske izobrazbe učitelja. Poljođujska škola u Splitu svušenja je; sa onim novcem dalo bi se osnovati nekoliko uzornih gospodarstva u pokrajini. Dok ne bude takovih uzornih gospodarstva, mi ćemo uvijek ostati siromasi. Predlaže u tom smislu rezoluciju, da se naime u svakom ovećem selu uredi uzorno

gospodarstvo s praktiĝno - poućnim tećajem.

Preporuča nadalje presušenje konavoskog polja i podnosi u tom smislu rezoluciju. (Dobro!)

Dr. Mladinov govori o gospodarskim prilikama imotske krajine, o uređenju rimske ceste, o koloslanima, da se uvede automobilska poštanska pruga. Predlaže nadalje rezoluciju, da se obćini imotskoj obzirom na nerodnicu doznaće doprinosi za gradnju obćinskih puteva.

Šimunić govori o pošumljanju i o šumskim globama, te predlaže rezoluciju glede pravrednog nadzora u šumama, Opaža, da za pokušajna polja nije proraćunano ništa više te predlaže rezoluciju u tom pogledu. Ne drži, da je za gospodarsko podiĝnuće zemlje glavna zadaća države da diže hotele i da za to daje K 100.000, a za plugove ne daje niti jedne hiljade. Govori nadalje o komasaciji te o zapaštenosti poljođujske.

Dr. Drinković iziće okolnost, da se svaki tuži, da se u Dalmaciji za gospodarstvo troši više, nego se vidi plodi. Razlogte tome morala bi iztraĝiti posebna anketa.

U malariĝne svrhe potrošio se silan novac, a uzalud. God. 1892. vodio je u tom pogledu borbu s ljudima u namještniĝtvu, a evo sada vrhovna vlast u Beću dala mu je pravo. God. 1909. obdržavana je u Beću glede antimalariĝnog liećenja anketa, koja da se je vrlo nepovoljno izrazila o protumalariĝnoj akciji u Dalmaciji. Osim liećenja kininom nuždna je asanacija zemljišta. Predlaže rezolucije, neka vlada pribiće rezultat zdravstvene ankete u Beću i neka dodje u pomoć pokrajini sa jedan milijun kruna godišnjih za presušenje moćvara. To bi u ostalom bilo i korisnosno uloženje, jer bi se sa onih moćvara imalo moćljivo žitja. Podnosi rezoluciju o presušenju Morinja kod Šibenika, zatim da vlada dade toćno proućiti sastav ta naše pokrajine; nadalje, neka vlada i ove godine dade vinogradarima bezkamatne zajmlove za obnavljenje vinograda. Želi, da u buduće ti bezkamatni zajmlovi budu podjeljivani cijeloj Dalmaciji pravredno.

Kritizira pokr. gospodarsko vieće, koje ne odgovara svrsi, nema nikakove moći, ne saziva sjednica. Predlaže rezoluciju, neka vlada i zemaljski odbor uplihuju na to vieće, da redovito sazivlje skupštine.

Govori proti malim gospodarskim zadrugama, koje zbog pomanjkanja sposobnih sila ne mogu uspjevati te su na štetu velikima. U tom smislu predlaže rezoluciju. Predlaže nadalje rezoluciju o putu Šibenik-Primošten-Rogoznica i o nasipu od Rogoznica do kopna. (Odobranje).

Dr. Ćingrija, izvještitelj, nakon završene razprave, veli da drži neopravdanima mnoge navale na vladu. Ne može se utvrditi, da vlada ništa ne radi. Preporuča presušenje konavoskog polja.

Proraćun poljođujske zaklade primljen je i u specialnoj debati.

Na predlog dra. Trumbića sve rezolucije primljene su en blok. Sabor udovoljava molbi tajnika zem. odbora Brkjaća za prelaz u mirovinu sa 34 god. službe.

Predsjednik zaključuje sjednicu u dva sata, narednu će javit pismeno.

Zadar, 15. listopada.

VI. sjednica.

Predsjednik otvara sjednicu u 10 sati i 20 ćasa. Prisutno 30 zastupnika. Vladu zastupaju: namjestnik Nardelli, namj. podpr. Tončić i namj. savj. Gof. Zapisnik današnje sjednice vode zastupnici Skurić i Kunjašić.

Zapisnik prošle sjednice ovjerujuje se bez primjetbe.

Ćitaju se prijetele molbenice; neke upućuju se molbeniĝkom odboru, a financiĝnom molba uprave hrv. kazališta u Zagrebu za pripomoć za goštanje u Dalmaciji god. 1911. molba Željezniĝkog Vieća, da se u proraćun za god. 1911. stavi subvencija od K 15.000; molba zadarskog glazbenog društva „Zoranić“ za pripomoć.

Upite na vladu prikazuje; Vuković; Biankini; Kunjašić; Radić; Prodan o

odpuku zemalja Zmajevieće zaklade seljana Sale, o ćatnji i drugim potrebama u Lukoranu, o brzajnovnom uredu u Ninu; Trešić; Skurić o putu u Cavtatu, o župskoj kući u Ćilipima, o presušenju konavoskog polja, o poštanskom Omnibusu Cavtat-Dubrovnik, o lošem stanju puteva u selima obćine Zaton; dr. Mladinov o ustanovljenju nedjeljnog pazara za podbiokovska sela obćine imotske, o brzajnovnom uredu u Lovreću, o otvorenju pućke škole u Kaštel Gomilici; Šimunić o školi u Tjarić; Serzentić; Radimić; Lupis; Smrkinić; Ziliotto; zašto je vlada dozvolila prodaju Fanfonjine knjićize u Trogiru hrvatskoj vladu.

Dva upita na Zem. Odbor prikazuje zast. Trešić, a jedan zast. Skurić. Predloge podniše; Bakotić, da se ustanovi poljođujska škola u Kninu i Prodan kako da se doškoći skupići u Dalmaciji.

Prešni predlog D. i. Prodana.

Prodan podnosi prešni predlog o obustavi nabuće. Obrazlaže svoj prešni predlog, da vlada brzajnovnim putem obustavi rubaĝicu dok narod ne unovči ljetinu. Narod još nije došao do novca, a porezni organi vrše rubaĝicu nesmišljeno. Molli sargbi da primi predlog.

Trumbić preporuča prešnost Prodanova predloga.

Prešnost je predloga primljena jednoglasno. Predlog je primljen u prvom i drugom ćitanju jednoglasno. Prelazi se na dnevni red.

Izborna reforma.

I. Prvo ćitanje a) predloga zast. dra. Trumbića o izboru odbora od 7 lica za reformu izbornog reda za sabor; b) predloga dra. Dulibića o izboru odbora od 7 lica u istu svrhu.

Dr. Trumbić iznosi u kratko zadnje zgode i nezgode ovog pitanja kaj i rad zem. odb. oko te reforme. Dalje se protivni predlogu dra. Dulibića, da se izabere odbor od šest lica sa predsjednikom na ćelu, nego predlaže odbor od sedam lica, koji da si sami među sobom predsjednika izaberu.

Namjestnik Nardelli izjavljuje, da vlada ne će tome privoliti. Ona bi uzela u obzir samo takovu promjenu dosadašnjeg izbornog reda, po kojoj bi u izboru sudjelovali i do sada izkljućeni elementi, ali ovi ne bi smjeli biti uneseni u takovom broju, da bi poreznici bili od njih majožirizirani.

Dr. Dulibić u obrazloženju svog predloga iziće zahtjev naroda za obćim pravom glasa. Ali opozicija računat će s okolnostima, te će poradići da se prihvati izborna reforma, izravnom, tajnom i obligatnom pravu glasa.

Glede njegovog predloga o izboru permanentnog odbora od 6 lica pod predsjedanjem predsjednika iziće okolnost, da je tako bilo i u saboru u Linzu, tim se pruža i garancija da će doćiĝna zak. osnova dobiti sankciju. Preporuča na prihvati svoj predlog.

Dr. Trumbić veli, da božozan dra. Dulibića, da zak. osnova neće dobiti sankciju, jest svušenja. Osnova, koju će govornik predloži, samo je kopija jedne jur sankcionirane osnove prihvaćene u drugim pokr. saborima.

Dr. Dulibić veli, da ne bi htio da se oteća sankcija doćiĝna ćak. osnove. Predsjednik stavlja na glasovanje predlog, zajedniĝki obim predlagateljima, da se izabere odbor sa nalogom da izradi izbornu reformu.

Primljeno jednoglasno. Predsjednik stavlja za tim na glasovanje predlog dra. Trumbića, da se bira odbor od 7 lica.

Primljeno većinom glasova. Predsjednik stavlja na glasovanje popunibeni predlog dra. Dulibića da taj odbor izradi izbornu reformu na temelju obćeg, jednakog, izravnog, tajnog i obvezatnog prava glasa.

Za predlog glasuju samo pravašići zastupnici te je odobren.

U odboru su izabrani: Katnić, Medinić, Radić, Trumbić, Salvi, Prodan i Baljak.

II. Prvo ćitanje zakonske osnove a) dra. Trumbića, b) dra. Dulibića da prije birani odbor bude permanentan.

Dr. Trumbić predlaže da se ova ćak. osnova ustupi prije izabranom odboru, koji će izvistići o njoj i k tome, da se ćlanovima doćiĝnog odbora izaberu zamjenici.

Dr. Dulibić predlaže, da doćiĝni odbor izvistići u roku od dva dana o predloženoj ćak. osnovi. Boji se, da se izborom zamjenika ne oteća sankcija.

Dr. Trumbić protivni se predlogu dra. Dulibića glede roka, jer to je nekakvo nepovjerenje odboru.

Sabor prihvaća, da se jur izabranom odboru ustupi ćak. osnova dra. Trumbića i dra. Dulibića o permanentnom odboru.

Sveućiilišno pitanje.

III. Prvo ćitanje predloga zast. dra. Trešića i dr., da bude priznat absolutni reciprocitet nauka i izpita položenih na zagrebaćkom sveućiilištu.

Dr. Trešić drži da je svušenja da po stoti put obrazlaže svoj predlog. Sramota je za bećku vladu da nakon tolikih urgencija nije ništa učinila.

Dr. Dulibić u ime stranke prava izjavlja da će rado glasovati za Trešićev predlog i da će se za to pitanje i dalje boriti.

Jednoglasno primljen predlog da se predje na drugo ćitanje.

Dr. Smrkinić u ime talijanaša izjavlja, da će oni glasovati za predlog iz liberalizma unatoć tome što je obstrukcijom južnih Slavena spriječeni prihvat ćak. osnove o ustanovljenju talijanskog sveućiilišta.

Predlog o reciprocitetu hrvatskog sveućiilišta primljen je jednoglasno.

IV. Primljen je predlog zemaljskog odbora da se ustanovi treće mjesto ćinovnika s pravniĝkim naukama.

V. Toćka o molbi inžinira Machieda za promaknuće izostavlja se.

VI. Izvješće Zemaljskog Odbora na prošnju privremenog ravnatelja zem. vjersijskog zavoda dra. Franje vićića za stalno imenovanje i oprosti odredbina. Zem. Odbor predlaže da se žiška imenuje stalnim, doćim da mu se molba o oprostiu odredbina odbija.

Ustupa se financiĝnom odboru. VII. Prvo ćitanje predloga zast. Prodana i dr. o usavršenju lućke radnje u Zadru.

Prodan obrazlaže svoj predlog. Ziliotto drži da je do centralnih vlasti, da se zadarska luka uredi, pa da bi zast. Prodan imao u parlamentu to iznieti.

Prodan: Jest, iznio sam, i u spomenici, a moglo bi biti da sa sadašnjim popravci u savezu s tim nastojanjem.

Ziliotto drži, da bi trebalo naprije urediti zapadni dio luke, zatim onaj dio gdje pristaju Lloydovi parobrodi. Prima se, da se predje na drugo ćitanje.

Ziliotto prikazuje izpravak predlogu u smislu gore iztakovano.

Prodan odbija dobaćeno mu od dr. Ziliotta, da se nije zauzimao za Zadar. Spominje, da je na carevinskom vieću zagovarao, da se gat na novoj obali tako uredi, da mogu pristajati i Lloydovi parobrodi. Tražio je nadalje u parlamentu uređenje zapadne strane luke. Uza sve to, jer mu je samo do stvari, on prima doatak dr. Ziliotta.

Sabor prima jednoglasno predlog Prodana upodpunjen izvodom dr. Ziliotta.

VIII. Prvo ćitanje predloga zastup. Prodana i dr. o gradnji kolne ceste na otoku Ugljanu.

Prodan obrazlaže svoj predlog. Ziliotto predlaže doatak predlogu Prodanovu, neka vlada, ako je nemoguće izgraditi kolni put, doznaći oveći doprinos za popravak sadašnjeg puta na otoku.

Predlog Prodana s dodatkom Ziliotte primljen jednoglasno.

IX. Izvještaj financijskog odbora vrhu predloga zast. dra. Bulata i dr. o godišnjoj subvenciji pokr. muzeju za narodni obrt i umjetnost u Splitu.

Predlog financijskog odbora glasi: neka zem. odbor stupi u pregovore s vladom glede doprinosa.

Biankini stavlja rezoluciju, kojom se poziva vlada, neka se u Dubrovniku ili u Splitu osnuje akademija liepih nauka.

Dr. Dulibić drži, da predlog financijskog odbora nije dostatan. Predlaže doatak predlogu financijskog odbora, da se ublaćuje zem. odbor, neka međutim pripomogne muzej sa 1000 kruna.

Dr. Mihaljević podupire predlog dra. Dulibića.

Dr. Ćingrija ne pristaje na predlog dra. Dulibića, jer da to ne bi dovelo ćilju.

Dr. Dulibić veli, da je u svota od hiljadu kruna za poćetak dobra, a ako zemaljski odbor može više, to bolje.

Dr. Mihaljević ponovno podupire predlog dra. Dulibića, da se ma i privremenim doprinosom pomogne muzeju, koji ima velikih troškova.

Radić i Trumbić govore proti predlogu dra. Dulibića, jer da je to suživanje predloga financijskog odbora. Predlog financijskog odbora primljen je jednoglasno, doćim dopunjak dra. Dulibića odbijen je sa dva glasa većine. Rezolucija Biankinieva primljena.

X. Zakonska osnova dra. Krekića i drugova, da se u gradu Zadru dozvoli jedan ćlan u pokrajinsko školsko vieće, ustupa se školskom odboru. Pravašići glasuju proti. U ovaj odbor izabrani su: Radimić, Braković, Machiedo, Medinić, Skurić, Serzentić i Krekić.

Predsjednik zaključuje sjednicu u dva sata popodne i uriće narednu za sutra u deset sati prije podne sa

dnevnom redom: Izvještaj financiĝalnog odbora o proraćunu za g. 1911 pokr. škol. zaklade.

ŠIBENIK, 19. listopada.

„Obrana“ prošlosti Šibenika. Sadašnji dopisnik „Narod. Lista“ bio je obćeo mnogo toga u prošlim svojim dvama dopisima. Po obćanju izgledalo je, da će on sasuti na nas krupu i mećvaru, međutim sada odgovarava nam mjesto „Slobode“ na one naše redke, u kojima smo se bili osvrnuli na infaman napadaj nekih mjestnih nikogovića na šibenske pravaše, a u obranu jednog drzovitog talijanaša. U onom našem odgovoru dokazamo: koji su bili te aranzirali napadaje na Srbe, talijanaša a i pravaše, koji su bili te u vodili politiku krvi i noža. A ćiljasi smo na stranku, no poglavice, na podstrekaće onih napadaja, ne na one, koji su ih pod raznim utjecajima izvršivali. Htjeli smo onim odgovorom osvietiti, kako je nepošteno od nekih koji su kumovali krvavim napadajima na pristaše raznih stranaka, a stranaćke egoistiĝne svrhe opisivati jedan neznanat sukob kao . . . konac svijeta. Oni nam turše pero u ruke, a mi pišamo . . . I napisamo njihovu prošlost.

Ali ne prošlost Šibenika! U prošlosti našeg grada imade zlatnih stranica, koje spadaju u narodnu borbu za osviećenje hrvatskog naroda. Ali među te ne brojimo one, koje su izpisane ćjelima pojedinaca u sebićne svrhe istih pojedinaca. Ali pošto novi dopisnik „Nar. Lista“ misli, da smo mi izkrivili ćinjenice i neke ćak izmislili, evo nas na biljezi:

Sa pojedinim slućajevima ne izplaćuje nam se baviti se. Samo možemo dopisniku „Nar. Lista“ reći, da je on onaj, koji sviesitno i poznavajući stanje stvari, izkrivljuje ćinjenice a neke opet poriče. Mi ostajemo kod onoga, što ob ovom rekamos, u ćjelini, a Šibenik cio je svjedokom, da nijedna ćinjenica nije od nas izmišljena i izkrivljena. To će mu valjda biti dovoljno.

No dopisnik „Nar. Lista“ prelazi u svom dopisu sve moguće granice pristojnosti, kada se usudjuje govoriti o slućaju dra. Zlatarovića. Ime Zlatarovića u stupaćima sadašnjeg „N. Lista“ uređa je po onoga, koji je za jednu uzvišenu i plemenitu ideju stradao. Oni bi najmanje smjeli o tom govoriti, te svaki put, kaj im se ono spomenie, pristojnost a i vlastiti interes bi ih morao prinukati, da se u svoja duplja povuku i da se ni dahom ne oglaše. Ne samo Šibeniku, nego i cijeloj Dalmaciji poznato je, kako je ćitava urota bila okovana proti onom plemenitom rodoljubu, a poznato je i to, da se onaj napadaj naumio u kućama sa da a dopisnika „N. Lista“ i onih, koji se kupe oko „Slobode“ a koji opet zajedno saćinjavaju poznatu mizeru i malobroju kliku u ovom gradu. Poznato je i to, da se onaj, koji je podmukli napadaj izveo, nalazi sasma blizu njihovih organizacija.

Tim mislimo, da smo piscu „Nar. Lista“ poslućili, a u njegovom i njegovih prijatelja interesu preporučujemo mu, da nas ne poteže za jezik i da ne dodje . . . „pir na lopar!“

Uspiesi demagoge. U jednoj od zadnjih „Sloboda“ sa „velikom reklamom“ objavljuje dr. Smodlaka zavedenom svom ćielu težaćkog svijeta, kako je on bio u namještnika i kako je izposlovao 400 q. pšenicie, proste od osmine, a za „Težaćku Slogu“. To je „Sloboda“ objesila na velike zvone, da se neupućeni ljudi ćelivo i dive „radinosti“ i „moći“ dr. Smodlake. No taj list nije htio istodobno kazati, da takove popuste i iznimke vlada već od nekoliko godina udjeljuje raznim blagajnama i udrugama, a da to nije nijekom Smodlakina pobjeda. Ta dovoljno je bilo zapitati i — gotovo je! Bez muke i bez natezanja. A dr. Smodlaka demagoški daje na znanje ćielom svom stadiu, da je on nešto skoro nemoguće izposlovao!

To je od prilike isto tako i sa kmetškim pitanjem u Spljetu. Zavelo se jadni svijet, natjeralo ga se u svadju

sa zemaljskim gospodarima, uvalilo ih se u silne troškove, a sve to zato, da se ostane pri starom, bez ikakove promjene. Jer kmetovi ove godine mirno i bez odpora davaju vlastnicima, dio, a dr. Smoldaka mudro štiti, da ga ne bi tko potezao za kaput i pitao ga za uspjeh njegovog bečkog putovanja, iza kojeg je tako brzo nadošao... sporazum s Utvarom.

A pitali bi ga i to: Zašto prevrati jednog težaka, zašto mu i onako suhu kesu do dna izprazni, a za ništa? Dr. Smoldaka na to bi ih mogao uputiti samo svom kancelarijskom blagajniku...

Dr. Smoldaka kod namjestnika. Dakle ne samo u Beč, nego i u Zadar u onu palaču Sv. Šimuna, proti kojoj je Smoldaka toliko govorio, otišao je na hodočašće, valjda i na upute. Kucao na vrata i onda, kada je namjestnik bolovao. Bio je bezobziran, samo da do skuta dodje i da ih izmogne poljubiti. To je bivši lavič, koji je krotkim janjetom postao. A dr. Smoldaka sam to piše i priznaje, dok je nekada to nazivao: obziranje pragova.

Mi bi pak to sada nazvali: još jedna kapitulacija nakon tolikih selameleka onima, koje je negda bio popljavao. U dr. Smoldake zbilja želudac bolovao i nojevog. Noj sitno kamenje probavi, a dr. Smoldaka i Mihaljević i Nardellje itd. itd. Skoro te bi mi rekli, da u nezasitosti ljudozder...

Političke vijesti.

Raspriča o Aehrenthalovom ekspozu. Odbor austrijske delegacije za vanjske poslove okupio se u petak pod predsjedanjem grofa Schwarzenberga. Prisustvovali su i ministri Aehrenthal, Burian, Schönath i zapovjednik mornarice Montecuccoli.

Izvestitelj markiz Baća u h e m bavi se držanjem pojedinih vlasti prema aneksiji Bosne. Osvrće se na Aehrenthalov ekspoz i crvenu knjigu o aneksiji, te preporuča proračun vanjskog ministarstva.

Delegat dr. Kramarž najprije kritizira Aehrenthalovu aneksionu politiku, koja da je svršila sa pasivom, što se sastoji u turskom bojkotu, napuštanju Novog Pazara, odšteti od 54 milijuna i inim aneksionim troškovima od 300 milijuna. Osim toga su prijateljske veze s drugim državama razlikovane, a monarhija kroz prizvaznu uz omraženu i izoliranu Njemačku, protiv koje su svi nenjemacki, dakle većina naroda u monarkiji. Nadalje Kramarž brani Srbiju, zagovara prijateljstvo s Rusijom, govori protiv Njemačke i „Drang nach Osten“. Govori protiv Friedjungova procesa.

Iza toga se Kramarž bavi neoslavizmom, te veli, da ovaj nema političke tendencije, da ruši ustrojstvo monarhije.

Delegat dr. Baerenreither brani Aehrenthala i njegov postupak za vrijeme aneksione krize. Polemizuje s Kramaržom, dokazujući opravdanost saveza s Njemačkom i Italijom. Medjutim ni on ne odobrava progrganje i veksacije Južnih Slavena. — Delegat Schwegel također hvali Aehrenthalovu politiku. — Delegat Renner (socijalist) napada vladu i njezinu aneksionu i bosansku politiku. Obara se na to, što vlada tjera be-

govsku politiku, određivši fakultativni otkup kmetova. Prikazuje kao denuncijantski rad poslanika Forgača u Beogradu, koji je priredio monarhiji bitnu zamuć u Friedjungovim procesom; vršuje tim, da je monarhija država, koja je svojom kičvnjom i glupostima postigla to, da je sa svih strana zatvorena i obzidana od čitavog svijeta. U nedjelju poslie podne nastavilo se vječanje o ekspozu ministra grofa Aehrenthala. U razpravi učestvovali Schillinger, Nemeč i Bugatto.

Ministar Aehrenthal izjavljuje, da se kod projekta o Sandžaku radi samo o rješenu jednog prometnog pitanja. Kad su izgrađene bosanske željeznice, nastalo je samo po sebi i pitanje o brključenju tih pruga na turske pruge. U interesu same monarhije leži, da se izgradi pruga Uvac—Mitrovica, koja još nije izgrađena do turske željezničke mreže. Otomanska vlada dozvolila je, da se preduzmu predradnje za gradnju te pruge. Osnova za tu prugu leži sad kod porte u Carigradu, no kako turska vlada imade da izpituje mnogo takvih osnova nije za sada moguće reći, kada će se pristupiti gradnji te pruge.

Monarhistička stranka u Portugalu. Uzprkos svim vestima, da se kuća Braganza ne će povratiti u Portugal. „Corriere della Sera“ saznaje, da je kralj Manuel u uzkom saobraćaju sa svojim prištama u zemlji i da će on nastojati svim silama ponovno na prijestolje zasjesti. Jedna viest veli, da će i na izbore izići monarhistička stranka. Iz Gibraltarja je kraljevska obitelj sa pratiojom otišla u Italiju.

Rekonstrukcija austrijskoga kabineta. Položaj je ministra financija po pisanju austrijskoga novinara uzdrman. Neke novine ovu viest demantiraju. Medjutim se na dobro upućenim mjestima tvrdi, da će se izmijeniti u kabinetu ne samo Bilinski, nego da će doći do velike rekonstrukcije, ako se sadašnje sporazumne konferencije u Pragu povoljno dovrše.

Carevinsko vijeće. Sada se doznaje, da se car. vijeće ne će sastati početkom mjeseca studenoga, nego kasnije. Neke su novine informirane, da će to biti tek oko polovice budućega mjeseca. Ovaj se saziv imade — kako se tvrdi — odgoditi zato, jer treba sačekati rezultate praških konferencija i jer treba češkom saboru dati vremena, da izvrši svoju zadaću.

Pokret francuzkih željezničara. Na 15. o. m. ravnatelj željezničarskih društava u Parizu primljeni su u audijenciju od ministra Milleranda i izjavili, da su pripralni radnicima i namještenicima, koji borave u Parizu, dati minimalnu plaću od 5 franaka dnevno, i to najkasnije od 1. siječnja o. g. Namještenicima će se posebno obznaniti ova poboljšanja. Uslijed ovoga štrajk je već pri kraju te će podpunu sporazum skoro uzsljediti.

Iz hrvatskih zemalja.

Kmetovski nemiri u Bosni. „Muslimanska Sloga“ prima iz Cazina, da su tamo neki dan istukli kmeti spahiji Ibrahim-bega Beširovića. Odmah mu oko izpalo i zanienio, a sutra umro. U selu Agadžima kod Dervente zapalili sieno Fuadbege Abdulafendića.

Kolera u Hrvatskoj. Pod simptomima azijske kolere obolio je u Zemunu Antu Altgayer, učenik srednjih škola. Izmetine su odposlane u Zagreb bakteriološkom zavodu na izraživanje. Za slučaj, da se u izmetinama pronađu bacili azijske kolere, to će se škola morati zatvoriti na neko vrijeme, jer

nije izključena mogućnost, da su suučenicu Altgayerovi od njega zarazili. — U Viškovcima obolio je pod sumnjivim znacima Pavao Kiš, radnik u tvornici šećera u Osijeku. — U Borovu umrla je Kata Prodanović, seljanka od 30 godina. Izraživanjem njezinih izmetina ustanovljeno je, da je umrla od azijske kolere.

Ugarsko-hrvatski obračuni. U Budimpešti boravci hrvatski strukovni činovnici i činovnici financijalnog ministarstva dovršili su predradnje za obračun između Hrvatske i Mađarske. Predradnje su trajale četiri tjedna.

O izboru hrvatskih delegata. Bivši ministar pravosuđa Geza Polonyi kani vladu interpretirati radi izbora hrvatskih delegata, pred koji naime forum spada ta čela stvar. Pozivom na §§ 48. i 49. z. čl. 1867. kani on dokazati, da je jedina zastupnička kuća bila zvana donietli o tom definitivim zaključak. Polonyi kani s time izazvati razpravu o kućnom redu i vladi prirediti neugodnosti.

„Slavisches Tagblatt“ u Beču. U Beču počinje 23. o. m. izlaziti dnevnik „Slavisches Tagblatt“, koji su osnovali slavenski rodoljubi u Austro-Ugarskoj, te koji će zastupati slavenske interese. Kako je ovaj list veoma potreban za Slavene u monarkiji, to ga hrvatski obćinstvu najtoplije preporučamo. List se predplaćuje u Beču IX./I. Thurngasse 8, gdje se naručuje i brojevi na ogled.

Kolera u Trstu. Iz Trsta dolazi viest, da se je i tamo pojavio jedan slučaj kolere.

Iz grada i okolice.

Promjene na pomorskoj vladi. Pišu nam iz Trsta: Novom godinom imale bi nastati znatne promjene na pomorskoj vladi i to u sekciji ribarskoj. Nadzornik Lorini, koji je navršio 40 godina službe imao bi poći u mirovinu. Ovim bi se ova sekcija podielila u dvoje i to praktičnu stranu i znanstvenu. Na čelu školskog znanstvenog odsjeka imao bi biti čovjek akademsko izobrazbe. Spominju se razna imena, između kojih ima i naših ljudi, pa i Niemaca. Stalno je, da će predriediti onaj, koji pozna vrlo dobro njemački.

Na čelu praktične strane talijani traže, da bude njihov čovjek, jer da je do sada bio Hrvat. Ako oni postave kandidata, koji pozna i hrvatski, uspijet će. U protivnom slučaju govori se, da bi mogao doći na pomorsku vladu Belamarčić iz Šibenika, ili da će se nad. Lorini, koji traži V. razred, a taj mu se oteže, umirovit, pridržav isto mjesto uz naknadu plate, koja bi odgovarala plati činovnika V. razreda čina. Novom godinom stupaju u službu 4 put. učitelja za ribarstvo, od kojih su već dvojica imenovana.

(Ovoliko naš dopisnih, a mi ćemo se u svoje vrijeme baviti pitanje ovim promjenama, na koje na vrijeme upozorujemo narodno zastupstvo. Op. U.)

Nove zadruge. Na otoku Olibu ustanovile su se dvie zadruge gospodarskog smjera. U tu svrhu ove sedmice bio je tamo podpredsjednik „Zadružnog Saveza“ zastupnik don F. Ivanišević. Cvale i napredovale.

Obrotna potrošna zadruga u Tiesnu nabavila je tisak za pravljenje ulja.

Pregledba erarijalnih konja obaviti će se u Šibeniku dne 28. tek. mj. u osam sati iz jutra pred hotelom „Velebit“ po naročtom povjerenstvu,

kojemu sudjeluje član obćinske uprave, sa dva poznanika. Neka to uzmu na znanje zanimajoci, koji moraju dovesti na pregledbu konje.

Naknadno novačenje, odnosno pregledanje obćiteljskih članova za postignuće pogodovanja § 34 vojnog zakona, obdržat će se sutra u jutro u devet sati kod c. k. nadopunitelnog zapovjedništva ratne mornarice. (Kuća Tatra).

Za popis pučanstva prema stanju 31. prosinca 1910. odpočet će doskora nužne predradnje, iza koje je već predtječno obavljena numeracija kuća u Šibeniku i odlomcima. Za bolje izvedenje tih predradnja držat će se eventualno dotičnim povjerenicima zgodna predavanja kod poglavarstva ili kod obćine. Ovog će puta popis obuhvaćati razne nove podatke i tim doći u susret potrebama raznih statistika.

Kazalište. Do koji dan u mjestnom kazalištu dramatično talijansko društvo Zanini dati će nekoliko predstava. U repertoiru ima liep broj noviteta i po koji komad najboljih dramatskih djela.

Za uredjenje svadja između odlomaka ove obćine Konjevrat i Danila, te odlomaka Radonića obćine drniške, nakon saslušanja dotičnih seoskih glavara i odobrenja njihovih zaključaka sa strane obć. vjeća šibenskog i drniškog, dne 23. t. mj. kod ove obćine sastat će se predstavnici obiju obćina, da skope dotični pristatak i imenuju vještake, koji će o sporu razsuditi.

Pokrajinske vijesti.

Sinj, 8. listopada. Dok na Muću veliki prorok maloga puka srca kriepi, duše žari vatenim besjedam „spasnosne“ svoje nauke; i kod kupi piete želje i zadaje nepogriješivu svoju besjedu, da će ili sobom u Beč poniet i svojim svemožnim zagovorom u djelo provesti, dotle njegovi vjerni učieni čete s kraja u kraj naše prostrane Celine i s djejom pokazuju, da su dostojni tolikog i takog učitelja. Među inim osobito se iziču Jacques de Bradé i njegov krasni rođak Šimun, sin Judin. Ovi glasmici zlatne slobode propovijedaju puku o zlatnoj kiši, koju će s carskoga Dunava slati svesilni prorok; naviestaju skoru propast mračnjačva i robstva i u zanosu slobodarskoga duha pozdravljaju blizu zora dana slobodnoga. Na sva usta viču, što ih grlo nosi, da će u budućim izborima visoka vlada narediti činovnicima neka svi glasu za prorokova sledbenika; neka tako za sva vremena stanu tiraninstvu nogom za vrat i dovedu ga „k spoznavanju prava“; neka jednom za vaza svrši carstvo tmine i pašovanje mrzkih crnaca... U tu svrhu, da će silni novac iz Beča doći. Nu, na njihovu veliku žalost, nitko ih ne sluša i njihove rieči promašuju svrhu, pače u narodu stotruće pusto ogračenje proti svesilnim, koji su mu kroz trideset i više godina trišta jada zadavali, a u prvom redu kletva se prosipale na i onako ukletu vitezovu glavu. Nesretnici, što ne puštite biednoga čovjeka njegovom udesu; što mu krvave rane povijedujete? Imajte nad njim malo milosrdja, pa ga pustite u miru. Poštujte njegove suze i uzdahe. I pobjedjeni kolos, Napoleon, kad ga vozili k sv. Heleui nije slavno izgledao, kao onda, kada pobjedonosan, oko Piramida hodao; ali uprav tada svet ga najvećima ljubio. Pa inače, koje bi se srce tako grozno moglo nati, te bi ga karalo, što mu oko zasuzilo nad slomljenim žetlom? Mi smo

mu bolji prijatelji, koji učimo narod, da mrznu zatomi pred njegovom nesrećom, da bude velikušdan prema svomu tirjanu, da mu ne vraća žao za sramotu.

Vidite, kamo vas vodi vaš sektarski fanatizam. Prodajte se već jednom sjeplu, koje vas vodi k zidu, da glavu razlupate. Bio je Ilij, bilo je veliko njegovo ime; bio je i nije ga više — razumite li?

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik:
Josip Drezga.

Tko ima dobrog meda u košnicam i žutog pčelnog voska

bilo koju količuku, neka ponudi tvrdki **Ivan Lentić, Milna** (Dalmacija) označivši cieniu i količinu.

Objava.

Cast mi je vime obznaniiti, p. n. obćinstvu, da sam preuzeo u vlasništvo

GRAND HOTEL VELEBIT“

” i s njim spojenu istoimenu **KAVANU.**

Koli Hotel, toli kavanu, obiskrbi sam svim najmodernijim komfortom, povećao broj poslužujućeg osoblja, preudiesio sobe i uveo solidnu kuhinju, uz umjerene cienne. Istodobno obviešćujem, da primam mjesnečne abonemente uz sasna umjerenu cieniu.

U nadi, da će me p. n. obćinstvo počastiti svojim brojnim posjetom, unapried se zahvaljuje

Veleštovanjem
Mate Živković
3-3 Vlastnik Grand Hotel „Velebit“

- Velika zlatarija -

Gjuro Plančić

Starigrad
(Podružnica: Vis-Velaluka).

Prodaje svakovrstnih zlatnih i srebrnih predmeta.

Najfinije švicarske dobnike.
Cienne umjerene bez utakmicke.
Priznanice na pretek. 30. VII.

Na prodaju u Šibeniku 14 kamenica za ulje

ukupne sadržine od preko 200 barila.

Prodavaju se odmah sliedeće kamenice:

5 kamenica od 24 barila
2 kamenice od 16 barila
1 kamenica od 14 barila
1 kamenica od 12 barila
1 kamenica od 8 barila
1 kamenica od 6 barila
2 kamenice od 4 barila
1 kamenica od 2 barila.

Pomenute kamenice mogu se pregledati u svaki čas bez ikakve obveze.

Za bolja razjašnjenja i za nabavu pojedinih komada obratiti se podpisanom vlastniku.

Pazil Za nabavu cele partije (en blok) u jedan put, cienne izvanredno obaljene.

Ugo Fosco, Šibenik.

P. n. gosp.

Dolepodpisana tiskara namjerava i ove, kao i prošle godine da izda svoj „Zidni kalendar“ koji će biti ukusno izradjen u više boja i na finoj i gladkoj artiji.

Ove godine takodjer ustupiti ćemo pojedinim poduzećima prostor za oglašavanje.

Kalendar ćemo kao i prošle godine rasposlati u sve krajeve, gdje naš narod živi, te će za svakoga, koji želi svoj proizvod preporučiti, zgodna prilika biti da to učini.

Prostor svih oglasa biti će jednak, pa prema tome i ciena jedna, t. j. **Kruna 10** od jednog oglasa.

Oglsi se plaćaju unapried, te se primaju najdulje do 20. studenoga o. g.

S poštovanjem

„Hrv. tiskara“ d-r. Krstelj i dr. u Šibeniku.

Austrijskono parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

država od 16. jula 1910. sliedeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati posl. podne; povratak svake subote u 6 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslie podne; povratak svake sriede u 6 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslie podne; povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)
Polazak iz Trsta u utorku u 5 sati poslie podne; povratak u ponedjeljak u 6 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska između Pule i Zadra)
Polazak iz Trsta svake subote u 6 sati prije podne; povratak u četvrtak u sati 12-45 poslie podne.

Trst—Metković D (trgovacka)
Polazak iz Trsta dvie nedjelje u 6 sati prije podne; povratak svake nedjelje u 6 sati prije podne.

Trst—Vis (trgovacka)
Iz Trsta u četvrtak na polnoći; povratak svake sriede u 8 sati prije podne.

27. VII. 10

Imate li bolest? reumatičnu, uloge, glavobolju, bol zuba? Jeste li si kroz propuh, nahladu, pokrvarili zdravlje? Uzmite Fluid m. d. M. „Elsafluid“, koji ublažuje bol, lieči i kriepi. U istinu valja! Nije to samo preoruka! 12 boćica na pokušaj stoji franko K 5. Proizvadžać je samo ljekarnik Feller u Stubici, Elsastrg br. 264 u Hrvatskoj.

Kolera - sušica - sifilis

jest zarazna bolest, s toga je dobro ako **pranje rublja** obavljamo kod svoje kuće. Takova prilika pruža se svakomu, ako kupi za to patentirani

Punoparni stroj Dalmacija

koji je tako udešen, da može s njime i djevojčica od 12 do 14 godina upravljati.

Prednosti kod uporabe:

Izkuhavanje, izparivanje i desinficiranje rublja obavlja se sve na jedanput za 10 do 20 časaka. Rublje se niti ruja niti gnuje, niti dere, a isto tako i nepregori, i radi toga se dva do triputa duže sačuva nego ona s rukom prano. Stroj treba radi svoje gradnje vrlo malo vode i sapuna a pod nije ni najmanje mokar. Stroj se može upotrebiti još u druge svrhe, kao kotao za grijanje vode, kuhanje voća, grijanje glačala i kupka itd. Godišnje pranje rublja ne stoji niti četvrti dio prama svakom drugom načinu pranja.

Stroj br. 1 za kućnu uporabu zapada K 50. Uz šestmesečno odplaćivanje 10% više.

Naručbe prima i obavlja:

Hubert Bolanca, Krapanj, Dalmacija.

Eugen Pettoello

Pribor satova, zlatarskih i optičkih predmeta i kineskih srebrarija žlica, viljuška i noževa.

Zajamčena izradba sa 90 grama čistog srebra.

Pečata.

Svake vrsti rezbarije u kojoj mu drago kovini.

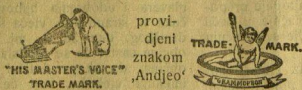
Bogati ilustrovani cjenik. Tvorničke stalne cene.

Šibenik, Glavna ulica, br. 128.

14.9.-910.-14.9.-911.

Hrvati i Hrvatice, pomozite družbi sv. Cirila i Metoda.

Najsavršeniji gramofoni i ploče sa svakovrstnim komadima osobito hrvatskim

proviđeni znakom "Andjeo"

dobivaju se u knjižari i papirnici:

Ivan Grimani

Šibenik, Glavna ulica.

Šalje na zahtjev cjenik i popis komada badava i franko.

14.9. 910-911.

Ako Vi

ne možete jesti, te se činite bolesnan, to će Vam

lječničko izpitani

Kaiser'ovi

Želudčani

Pfeferminckarameli

sjegurno pomoći. Dobiti ćete dobar tek, želudac se opet uredi i ojači. Radi oživljujućih i okripjujućih svojstva, neobhodno potrebiti na putovanjima.

Jedan omot 20 i 40 filira.

Prodaje:

Carlo Ruggeri, cent. drogerija

i Vinko Vucić, drogerija

u Šibeniku. 1-12

10 Kruna dnevno!

Lahka zasluzba za svakog u gradu i na selu i u čisto malim mjestima. Saljite vašu adresu poštanskom dopisnicom na firmu: Jak. König, Beč VII/3, Poštanski ured 63. 6-10

Hrvatska
vjeresijska
banka
Podružnica
Šibenik.

Objava.

Zašto se ne obratite pri kupovanju vaših potrebitina ravno na tvrdku

Jaroslav Kocian

Tkaonica i odpravništvo Hronovo u Met. (Česka.)

koji zgotavlja i ima uvijek na skladištu sukna za odjela, zimске kapute itd. Zajamčeno održanje boje. Kanafasa, platna, flanela, ubrusa, ručnika, jastuka, porketa, šifona. Cene su najjeftinije.

Naručbe preko 18 K. šaljem franko. Tražite uzorke.

Može se dobiti 30 do 40 mt. odpadka 3 do 15 mt. dugog za K 18 do 25 prema vrsti. Od odpadaka se ne šalju uzorci.

Velika Tvornica tjestenine Velika

i mlinice za raznu hranu.

Pomoću najmodernijeg motora proizvadjaju

Svake vrsti Od najboljeg marseljskog griza Svake vrsti ovog jestiva.

kao i od

Dobrog i od najfinijega pšeničnog brašna dobrog i od najfinijega.

Tvrdka:

IVAN ŠUPUK i brat

Šibenik.

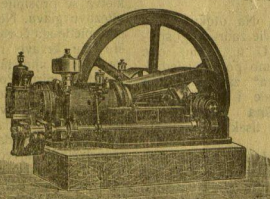
15./VI. 10.

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, da sam objavljenu tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku porabu otvorio, te je podupno prema zahtjevu uredio, time sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izrađuju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cijenjene naručbe, koje će u potpunom redu i naj-savjestnije izvršene biti. Sa velešovanjem

ANTE ZORIĆ

ŠIBENIK.

Isključivo: glavno predstavništvo, kamo valja uprviti sve upite:

Kuća Gutenberg,

EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahtjeva cjenik besplatno i bez poštarine. Dopisivanje hrvatski.

Najbolji namještaji snage

kao što:

motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjel-ske i električne namještaje snage.

Namještaje na mršavi plin (Sauganlage) prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

Dionička glavnica - - -

- - - - K 2,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 180.000.

CENTRALKA DUBROVNIK - -

Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednime. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obrčno odplaćivanje. Osjeuranje proti, gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

160-54

Oglašujte u „Hrvatskoj Rieči“.

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Podružnice: Via Giulia br. 33. Via Giulia br. 16. Via Acquaddotto br. 65.

Telefon br. 1930.

Centrala: Via Coroneo 45.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište staala prostih, apaniranih i za ureš.

Veliki izbor predmeta za ljearne, drogerije, porculanso i zemljano sudje, ocaline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količke naročitih tvari u ocalini, porculani.

Ciene umjerene koje se ne boje utakme.

Na zahtjev šalju se cieni badava.

Dopisivanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26.II. 10.

Pozor! Kod podružnice za Trst, Jstru i Dalmaciju

ulica Galatti br. 14

Gospodarske sveze u Ljubljani

može se dobiti uz najpovoljnije cene i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg živeža i brašna najglasovitijih mlinova, te krumpira, zelja, graha i umjetnih gnojiva.

Tvrdka je od novog ljeta uvela škont od 2% na svu robu bez razlike, za fakture izplative kroz 3 dana, a to da olahkot' rgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku svezu, patrioitična je dužnost svakog našeg trgovca.

Cienike i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Svoj svome!

Ravnatelj i vodja:

S. H. Škerl, Trst.

19.II. 10